

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2021/654
Toplantı Tarihi/Sayısı : 3.3.2022/10
Karar Numarası : 2022/156
Başvuran : A. Ç.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu
Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın dilekçesinin işlemsiz iade edildiği, denetimli serbestliğin kendisinin suç türü sebebiyle uygulanmadığı, cezaevlerinde aşırı kalabalıklaşma olduğu, İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada üç kişilik koşullarda dört veya beş kişi kaldığı, insan onuruna aykırı şekilde yerde yatıldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Kurumumuzca 22.06.2021 tarih ve 654 sayılı ile kayda alınan başvuru dilekçesinde başvuran; “31.08.2016 tarihinden itibaren hükümlü olarak sebepsiz yere cezaevinde tutulduğunu, yargılamadaki haksızlıkların yanı sıra infaz aşamasında da haksızlıklara maruz kaldığını, koşullu salıverilme tarihine 17 ay kaldığından ilgili mevzuat kapsamında denetimli serbestlik ve salıverilme ile Covid-19'un mücbir sebep sayılarak 1/10 oranında indirim verilmesi taleplerinin yer aldığı 24.05.2021 tarihli dilekçesinin işlemsiz iade edildiğini, denetimli serbestliğin İzmir 1 Nolu F Tipi, İzmir 2 Nolu F Tipi, İzmir (Şakran) 4 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında FETÖ'den hükümlü bulunan kişilere uygulanmadığını daha önce avukatlardan duyduğunu, böyle bir ayrımcılığın yapılacağına ihtimal vermediğini ancak kendisi de yaşayınca bu durumun sistematik olarak devam ettiğini anladığını, 2021 yılında talepte bulunan birçok kişiye soyut sebeplerle denetimli serbestliğin uygulanmadığını, somut kriterlere bakılmadığını, bu durumun FETÖ suçundan hükümlü bulunanlara yönelik olduğunu, söz konusu taleplere ilişkin bahse konu cezaevlerinde alınan kararlar incelendiğinde sistematik bir ihlal ve ayrımcılığa dönüşen durumun açıkça tespit edilebileceğini, cezaevlerinde aşırı kalabalıklaşma olduğunu, üç kişilik koşullarda dört veya beş kişi kaldığını, insan onuruna aykırı şekilde yerde yatıldığını, Covid-19 döneminde açık ceza infaz kurumlarında bulunanlara izin verilirken kapalı ceza infaz kurumlarında 16 aydır tam kısıtlama getirildiğini ve tüm sosyal hakların kısıtlandığını” iddia etmekte ve konuya ilişkin hürriyeti tahdit işleminin sonlandırılarak sorumlular hakkında gerekli işlemlerin yapılmasını talep etmektedir.

3. Kurumumuza, İzmir 1 Nolu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından 30.09.2021 tarihli ve .../(2021/...)/... sayılı yazı ile iletilen görüşte ise özetle;

a. Hükümlünün İnfaz Hakimliğine yazmış olduğu açık ceza infaz kurumuna ayrılma, denetimli serbestlikten faydalanma ve diğer talepler konulu 14.06.2021 tarihli dilekçesinin İzmir İnfaz Hakimliğine gönderildiği, İzmir 1. İnfaz Hakimliğinin 14.06.2021 tarihli dilekçesine konu 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesinden (Denetimli serbestlik yolu ile infaz rejimi) yararlandırılması yönündeki talebinin reddine karar verildiği, hükümlünün İnfaz Hakimliğinin kararına karşı yaptığı itirazın İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 14.07.2021 tarih ve 2021/... D.İş. sayılı kararı ile itirazının reddine karar verildiği,

b. Hükümlünün İzmir İnfaz Hakimliğine yazmış olduğu dilekçesinde öne sürdüğü; Kurum Müdürlüğüne yazmış olduğu 24.05.2021 tarihli dilekçesinin işlemsiz olarak iade edilmesine yönelik iddiaların asılsız olduğu,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

24.05.2021 tarihli dilekçenin üzerine Gözlem ve Sınıflandırma Yönetmeliği, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği, denetimli serbestliğe ayrılabilme için açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarının taşınması gerektiği hakkında bilgilendirmeye yönelik bilgiler yazılarak hükümlüye geri teslim edildiği,

c. Koronavirüs Bilim Kurulu Kararı gereğince tedbir kararlarının devamı kararının Bakanlıkça alındığı ve Kurum tarafından uygulandığı, bu kararlar neticesinde pandemi nedeniyle 2020 Yılı Haziran ayı itibariyle Bakanlık emirleri ile belirlenen sayıda ziyaretçiyle yeniden ziyaret yaptırılmaya başlandığı ve halen bu şekilde devam ettiği ve bu dönemde diğer koşullarla birleşerek yapılan eğitim iyileştirme ve işyurdu faaliyetlerinin, eş ve aile görüş odalarının kullanımının ertelenmesine karar verilmesi nedeniyle Bakanlık talimatları doğrultusunda işlem yapıldığı,

d. Bakanlığın 20.08.2021 tarih ve ... sayılı talimatları gereğince 01.09.2021 tarihi itibariyle aynı oda/koşuhta barındırılan hükümlü/tutuklular bakımından Covid-19 tedbirlerine ve maske, mesafe, hijyen kurallarına uyularak açık spor faaliyetlerinin uygulanmasına başlandığı, adı geçen hükümlünün açık spor faaliyetinden faydalandırıldığı,

e. Kurum kapasitesinin dolu olması nedeniyle hükümlünün B1 Blok ... numaralı koşuhta aynı suç grubundan kendisi ile birlikte toplam dört kişi olarak barındırıldığı, yerde yatan hükümlü bulunduğu hususundaki iddiaların asılsız olduğu, her hükümlü/tutukluya yatak tahsis edildiği ifade edilmektedir.

4. Başvuran, muhatabın cevabi yazısına ilişkin 26.10.2021 tarih ve ... kurum sayısı ile kayda alınan yazılı görüşünde ise özetle; kendisine gönderilen ceza infaz kurumu yazısına binaen yazılı görüşlerini belirttiği 8 sayfalık dilekçesini Kurumumuza gönderilmek üzere 19.10.2021 tarihinde teslim ettiğini, gönderilecek evrakların bir suretinin tarafına verilmesini istese de verilmediğini, gönderilip gönderilmediğinden haberi olmadığını, 20.10.2021 tarihinde de Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna naklinin yapıldığını iddia etmiş ve şayet evraklar gönderilmedi ise yazılı görüşünü sunmak için ek süre talep etmiştir.

5. Başvuranın 19.10.2021 tarihinde göndermiş olduğunu iddia ettiği yazılı görüşlerini içeren dilekçesi Kurumumuza ulaşmadığından başvuran A. Ç. ile 10.11.2021 tarihinde SEGBİS görüşmesi yapılmıştır. Başvuran, söz konusu görüşmede;

a. 19.10.2021 tarihinde yazdığı dilekçesinin bir suretini istediğini ancak verilmediğini, 20.10.2021 tarihinde de nakil olduğunu, bu sebeple dilekçenin gönderilmeyeceğini anladığını,

b. Kurumumuza başvurusunda; "koşuhtarda üç kişilik yatak, dolap vs. bulunduğu halde 4-5 kişinin kaldığını, insan onuruna aykırı şekilde yerde yatıldığını" belirtmesinden ötürü 09.09.2021 tarihinde infaz koruma memurunun koşuhta gelip yatakları saydığını, kimin yerde yattığını sorduğunu ve O. A. isimli mahpusun yerde yattığını söylediklerini, bunun üzerine "A. Ç. yerde yatmıyor, neden yerde yatıldığından şikayetçi oluyor?" diyerek gittiğini, 3 tane yatak ve 3 dolap olan koşuhta 4 kişi kaldıklarını ancak diğer koşuhtarda 5-6 kişi kaldığını da bildiğini, ceza infaz kurumu idaresi cevabi yazısında herkesin yatağı olduğunu iddia etse de yere süngerli bir yatak atıldığını, süngerli yatağın yerden nem aldığını, genelde son gelen kişinin yer yatağında yattığını, kendisinin de daha önce yaklaşık 3 ay yerde yattığını,

c. 29.12.2020 tarihli ve 31349 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in 32'nci maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kapalı ceza infaz kurumunda kalması gereken toplam sürenin onda birine kadar indirilmesi gerektiğini, kendisinin 24.04.2021 tarihinde altı aylık ilk dönemde iyi halli olarak değerlendirildiğini, 28.09.2021 tarihinde ikinci altı aylık dönemde de aynı şekilde iyi halli bulunduğunu ancak bu durumun denetimli serbestliğe esas alınmadığını, bu kurumda bulunduğu sürede denetimli serbestlikten yararlanamayacağını anladığından naklini istemek durumunda kaldığını, durumu olmadığı halde nakil masraflarını ödediğini,

d. Cezaevine ilk sevkte bağımsız koşuhta alınmak için örgütle bağı olmadığına ve bağımsız olarak nitelendirilmek istediklerine dair dilekçe verdiklerini, İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda 2020 yılı Kasım ayında bu dilekçeyi imzaladığını, nakil edildiği kurumda da girişte aynı dilekçeyi imzaladığını ancak İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu sürede değerlendirmelerde iyi halli bulursa da bağımsız olduğu konusunda samimi olduğuna kanaat getirilmediği gerekçesiyle değerlendirme sürelerinin uzatıldığını,

e. Ceza infaz kurumu idaresinin cevabında açık spor faaliyetlerinin uygulanmasına başlanıldığının belirtildiğini ancak bu uygulamaya da başvurusu üzerine Kurumumuzun cezaevi idaresine yönelik yazısından sonra başlanıldığını,

f. 2020 Mart ayından beri açık görüş yapamadıklarını, ayda iki sefer kapalı görüş yaptıklarını, aşuları da tamamlandığı için bu durumun bir mağduriyet yarattığını belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; "*özürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği*" hükme bağlanmıştır.

8. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca başvuruların, "İnceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulması" gerekmektedir. Aynı fıkranın (ç) bendine göre; başvuru, "*Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarıncaya karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı*" yönünden incelenir.

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Gereğçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesine göre; "*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gereğçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*"

10. Aynı Yönetmelik'in "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre; "*İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuran A. Ç.'nin bütün iddiaları ceza infaz kurumu idaresinin yanıtları ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

12. Başvuranın ilk iddiası; ceza infaz kurumunun dilekçesini işlemsiz iade ettiği ve kurumda denetimli serbestlikten yararlanamadığı şeklindedir.

13. 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlülerin değerlendirilmesi ve iyi halin belirlenmesi" başlıklı 89'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Hükümlüler, ceza infaz kurumlarında buldukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulur.*" Aynı maddenin yedinci fıkrasına göre; "*İdare ve gözlem kurulu tarafından yapılacak değerlendirmelere esas olacak ilkeler ve kurulun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları ile tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tâbi tutulma süreleri Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir.*"

14. 29.03.2020 tarihli ve 31083 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 109'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Hükümlüler, ceza infaz kurumlarında buldukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulur.*" Aynı maddenin altıncı fıkrasına göre; "*Açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin*

olarak tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tâbi tutulma süreleri bir yılı geçemez.”

15. 29.12.2020 tarihli ve 31349 sayılı Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in "İdare ve gözlem kurulunun görevleri" başlıklı 14'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre; "İdare ve gözlem kurulunun mevzuatta verilen diğer görevlerinin yanında hükümlünün kademeli olarak toplumla bütünleştirilmesi ile ilgili aşağıda sayılan görevleri yapar: ... e) 5275 sayılı Kanununun 89 uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca bütün hükümlüler hakkındaki ara değerlendirmeleri en geç altı ayda bir yapar.

f) 5275 sayılı Kanununun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan hükümlülerin açık ceza infaz kurumuna ayrılmaya, kalan cezasını denetimli serbestlik tedbiri altında infaz etmeye veya ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilmeye esas iyi hâl değerlendirmelerini yapar.”

16. Adı geçen Yönetmelik'in "Kurulun inceleme ve değerlendirme esasları" başlıklı 16'ncı maddesinin ilk fıkrasına göre; "Hükümlüler ceza infaz kurumlarında bulunduğu tüm aşamalarda; ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülükleri eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında; idare ve gözlem kurulu tarafından, iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere bir değerlendirmeye tabi tutulur.”

17. Aynı Yönetmelik'in "Kurul kararları" başlıklı 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre; "Açık ceza infaz kuruma ayrılmaya, kalan cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına ve ceza infaz kurumundan doğrudan koşullu salıvermeye dair değerlendirmede hükümlünün iyi hâlli olmadığına karar verilmesi durumunda, hükümlü hakkında yapılacak bir sonraki değerlendirme tarihi kararda açıkça belirtilir. Yeniden değerlendirme süresi üç aydan az, bir yıldan fazla olamaz.”

18. Mezkûr Yönetmelik'in "Gelişim puanlaması" başlıklı 32'nci maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre; "Kapalı ceza infaz kurumunda bulunan ve gelişim puanı Genel Müdürlükçe belirlenen eşik puanı aşan ve erken iyileşme gösterdiği kanaatine varılan iyi halli hükümlü hakkında idare ve gözlem kurulu tarafından, kapalı ceza infaz kurumunda kalması gereken toplam sürenin onda birine kadar daha erken açık ceza infaz kurumuna ayrılma kararı verilebilir. Erken iyileşmeye bağlı olarak, erken açık ceza infaz kurumuna ayrılma ile ilgili esas ve usuller Genel Müdürlükçe gösterilir.”

19. Aynı Yönetmelik'in "Kararlara karşı başvuru" başlıklı 39'uncu maddesine göre; "İlgililer, ceza infaz kurumu idaresi ile idare ve gözlem kurulunun bu Yönetmelikte belirtilen kararlarına karşı, 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununun 5 ve 6'ncı maddelerinde yazılı usul ve esaslar çerçevesinde şikâyet ve itirazda bulunabilir.”

20. 16.05.2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" adlı 6'ncı maddesinin altıncı fıkrasına göre; "İtiraz, infaz hakimliğinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine yapılır.”

21. Yukarıdaki hükümler çerçevesinde; hükümlünün İdare ve Gözlem Kurulu tarafından değerlendirilmeye tabi tutulacağı, Kurulun hükümlüyü açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin olarak iyi halin belirlenmesine esas olarak yapacağı değerlendirmesinde hangi kriterlerin kullanılacağı, söz konusu uygulama için gereken sürelerin yasa ve yönetmelikler ile belirlendiği ve ayrıca bu hususta alınacak tüm kararlara karşı yargı yolunun açık olduğu görülmüştür.

22. Muhatap Kurum tarafından; başvuran A. Ç.'nin Kurum Müdürlüğüne yazmış olduğu 24.05.2021 tarihli dilekçesinin başvuran tarafından iddia edildiği gibi işlemsiz iade edilmediği, dilekçenin üzerine Gözlem ve Sınıflandırma Yönetmeliği, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği, denetimli serbestliğe ayrılabilmek için açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarının taşınması gerektiği hakkında bilgilendirmeye yönelik bilgiler yazılarak hükümlüye geri teslim edildiği ifade edilmiştir. Başvuran ise dilekçesinin işlemsiz iade edildiğini öne sürmekte olup İnfaz Hakimliğine yönelik yazmış olduğu dilekçesinde de bu iddiasına yer vermiştir. Başvuranın İnfaz Hakimliğine hitaben yazmış olduğu 24.05.2021 tarihli dilekçesini Kuruma verdiği ancak dilekçesinin iade edildiğine ilişkin iddiasını ve açık ceza infaz kurumuna ayrılma, denetimli serbestlikten faydalanma vb. talepleri içeren 14.06.2021 tarihli dilekçesi İzmir İnfaz Hakimliğine gönderilmiştir.

23. İzmir 1. İnfaz Hakimliği, başvuranın 14/06/2021 tarihli dilekçesini denetimli serbestlikten yararlanma talebi olarak değerlendirmiş ve buna göre inceleme yapılmıştır. İzmir 1. İnfaz Hakimliği “*Hükümlü hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 22/05/2019 tarihli müddetnamesinden de anlaşılacağı üzere hükümlünün "Silahlı terör örgütüne üye olma" suçundan dolayı 7 yıl 18 ay hapis cezasını infaz etmekte olduğu, suçun örgüt suçuna ilişkin olması nedeniyle koşullu salıverme tarihine 1 yıl kala açık ceza infaz kurumuna ve denetimli serbestlikten yararlanmaya hak kazanabileceği, 22/05/2019 tarihli müddetnameye göre koşullu salıverilme tarihine bir yıldan fazla bir zaman bulunduğu (Koşullu salıverilme tarihi: 25/12/2022) anlaşıldığından hükümlünün talebinin kabulüne olanak bulunmadığı*” değerlendirmesiyle 5275 sayılı yasanın 105/A maddesinden (Denetimli serbestlik yolu ile infaz rejimi) yararlandırılması yönündeki talebinin reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine hükümlü İnfaz Hakimliğinin kararına itiraz etmiş, İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi de 14.07.2021 tarih ve 2021/... D. İş. sayılı kararı ile kesin olarak itirazının reddine karar vermiştir. Başka bir deyişle; hükümlünün mevzuat kapsamında İnfaz Hakimliğine talebini ilettiği ve Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde de itiraz hakkını kullandığı, mahkemeler tarafından yapılan inceleme sonucu söz konusu talebinin ve itirazının reddedildiği, dolayısıyla kurumda kasıtlı olarak denetimli serbestlikten yararlandırılmadığı yönündeki iddialarının inceleme sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olduğu anlaşılmıştır.

24. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesine göre; “*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*” Açıklanan gerekçeler doğrultusunda başvuran A. Ç.'nin söz konusu iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle “kabul edilemez” olduğuna karar verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Başvuran A. Ç.'nin diğer iddiası; başvuru tarihinde ceza infaz kurumu tarafından spor faaliyetleri yaptırılmadığı, ceza infaz kurumu tarafından sonradan açık spor faaliyetlerinin uygulanmasına başlanıldığı, 2020 Mart ayından beri açık görüş yapamadıkları, ayda iki sefer kapalı görüş yaptıkları, aşuları da tamamlandığı için bu durumun bir mağduriyete sebep olduğu yönündedir.

26. Covid-19 salgınının meydana getirdiği olumsuz sonuçlar günlük hayatın pek çok alanında ekstra tedbirler alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarında da salgının olumsuz etkilerinin azaltılması adına tedbirler alınması kaçınılmazdır. Salgının etkisinin fazla olduğu dönem için ceza infaz kurumlarında sportif ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi hususunda faaliyetlerin mahpuslar arası temasın en aza indirgenecek şekilde yapılması gerekliliği göz önünde bulundurulduğunda makul karşılanabilecektir.

27. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiş olan; “*(d) Kurum idaresinin uygun göreceği bir hafta açık görüş, ayın diğer haftaları kapalı görüş olmak üzere, hükümlü ve tutuklular bu Yönetmelikte belirtilen yakınları ile haftada bir kez olacak şekilde görüşme yapabilir (f) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar, on beş günde bir kez olmak üzere, biri açık, diğeri kapalı görüş biçiminde, ayda iki kez görüşme yapabilir.*” şeklindeki (d) ve (f) bentleri gereğince Covid-19 salgını sebebiyle ilgili açık ve kapalı görüşlerin Yönetmelik'te düzenlendiği gibi uygulanamadığı görülmektedir.

28. AYM'ye göre; “*Tutuklu ve hükümlülerin temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmaları, bu hakların tutuklu ve hükümlüler için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında da değerlendirilmemelidir. Ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında tutuklu ve hükümlülerin hakları ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmıştır.*” (AYM, Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, 2013/583, 10/12/2014, § 73)

29. AİHM'in yerleşik içtihadı uyarınca, tutukluluk, bir kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakan diğer tüm tedbirler gibi, kişinin özel ve aile hayatına doğal sınırlamalar getirmektedir. Bununla birlikte, yetkililerin bir mahpusun yakın aile fertleriyle iletişimini sürdürmesini sağlamaları veya gerektiğinde bu konuda yardımcı olmaları, söz konusu mahpusun aile hayatına saygı gösterilmesi hakkının önemli bir parçasıdır (Khoroshenko /Rusya [BD], 2015, para. 110). Salgın sebebiyle belli bir süre mahpusların aile ile yapılan açık görüşlerin yaptırılmaması makul karşılanabilmektedir. Bunun yanında Covid-19 hastalığına karşı çıkarılan aşular ve gelişen hızlı test imkânlarıyla

birlikte ülke genelinde 1.7.2021 itibariyle normalleşme süreci başlamıştır. Ceza infaz kurumlarında da bu çerçevede salgın dönemine ait düzenlemelere birtakım güncellemelerin yapılması gerekmektedir. Normalleşme dönemiyle birlikte mahpusların da ilgili mevzuat ile kendilerine tanınan haklardan yararlandırılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda açık ve kapalı görüşler hususunda da belirlenen düzenlemenin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Nitekim ceza infaz kurumu tarafından da Bakanlığın 20.08.2021 tarih ve ... sayılı talimatları gereğince 01.09.2021 tarihi itibariyle aynı oda/koşuğa barındırılan hükümlü/tutuklular bakımından Covid-19 tedbirlerine ve maske, mesafe, hijyen kurallarına uyularak açık spor faaliyetlerinin uygulanmasına başlandığı belirtilmiştir. İlerleyen süreçte de Bilim Kurulu'nun tavsiyesi doğrultusunda 1 Aralık 2021 Çarşamba gününden itibaren cezaevlerinde açık görüşlerin başlayacağı şeklinde kamuoyuna duyuru yapılmıştır.

30. *AYM, başvuranın şikâyet ettiği tutulma koşulları ve süresi bakımından diğer tutuklu/hükümlülerden farklı olarak ruhsal açıdan daha ağır etkilendiğine ve uygulamanın asgari eşik seviyesine ulaştığına ilişkin somut bir veriye ulaşılmaması gerektiğini belirtmektedir (AYM, Ertuğrul Ayar, B. No: 2016/71478, 24/6/2020, §32).* Başvuranın söz konusu uygulamadan diğer mahpuslardan daha ağır etkilendiğine ve uygulamanın asgari eşik seviyesine ulaştığına ilişkin somut bir veri olmadığı gibi sadece mahpuslara değil yurt genelinde tüm vatandaşlara salgın sebebiyle çeşitli kısıtlamalar uygulandığı bilinmektedir. Bu bakımdan söz konusu uygulamanın demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olduğu değerlendirilmektedir.

31. *“Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde ceza infaz kurumlarında tutulma koşullarını değerlendirirken başvurucu tarafından ileri sürülen somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi ve bu kapsamda önlemlerin şiddeti, süresi, amacı ve bireyler için sonuçlarının birlikte değerlendirilmesi gerektiğini de kabul etmiştir. Dolayısıyla her başvuruda somut olayın özel koşulları, alınan tedbirin niteliği ve süresi, amacı ve söz konusu kişi üzerindeki etkisi değerlendirilmelidir.” (Sancer Ekim, B. No: 2018/27690, 7/4/2021, § 32)* Somut olayın özel koşulları, alınan tedbirin niteliği ve süresi, amacı ve söz konusu kişi üzerindeki etkisi birlikte değerlendirildiğinde; başvuranın açık görüşlerle ilgili iddiasının asgari ağırlık eşiğini aşan bir muamele olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı ve bu sebeple ceza infaz kurumu tarafından kötü muamele yasağının ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

32. Başvuran A. Ç.'nin bir diğer iddiası da; cezaevlerinde aşırı kalabalıklaşma olduğu, İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada üç kişilik koşullarda dört veya beşer kişi kaldığı, insan onuruna aykırı şekilde yerde yatıldığıdır.

33. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Rec (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararına Ek hapsedilme koşullarını düzenleyen 2. bölümünün ‘Yerleştirme ve Barındırma’ başlığı altında yer alan madde 18.1.’e göre; *“Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle bütün yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olabildiğince özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metre küp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır.”*

34. “İşkence” seviyesine varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, uzun bir dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya veya yoğun maddi veya manevi ıstıraba sebep olan insanlık dışı muameleler “eziyet” olarak tanımlanabilir (AYM, Başvuru No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Bu hallerde meydana gelen acı, meşru bir muamele ya da cezada kaçınılmaz bir unsur olarak bulunan acının ötesine geçmelidir. İşkenceden farklı olarak “eziyet”te, ızdırap verme kastının belli bir amaç doğrultusunda yapılması aranmaz. (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *İrlanda/Birleşik Krallık*, AYM, Başvuru No: 5310/71, 18/1/1978, § 167) AİHM, fiziksel saldırı, darp, psikolojik sorgu teknikleri, kötü şartlarda tutma, kişiyi kötü muamele göreceği bir yere sınırdışı ya da iade etme, devletin gözetimi altında kişinin kaybolması, kişinin evinin yok edilmesi, ölüm cezasının infazının uzunca bir süre beklenilmesinin doğurduğu korku ve sıkıntı [ölüm koridoru], çocuk istismarı gibi muameleleri “insanlık dışı muameleler” olarak nitelendirmiştir (bkz. *İrlanda/Birleşik Krallık; Ilaşcu ve diğerleri/Moldova ve Rusya*, [BD], AYM, Başvuru No: 48787/99, 8/7/2004, §§ 432- 438; *Soering/Birleşik Krallık*, AYM, Başvuru No: 14038/88, 7/7/1989, § 91; *Jabari/Türkiye*, AYM, Başvuru No: 40035/98, 11/7/2000, §§ 41- 42; *Giusto/İtalya*, AYM, Başvuru No: 38972/06, 15/5/2007). Bu nitelikteki muameleler Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında “eziyet” olarak nitelendirilebilir. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran

veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (AYM, Başvuru No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Burada “eziyet”ten farklı olarak, kişi üzerinde uygulanan muamele, fiziksel ya da ruhsal acıdan öte küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki oluşturmaktadır.” (Cezmi Demir ve diğerleri, AYM, Başvuru No: 2013/293, K.T. 17.07.2014, §88-89)

35. Başvuranın incelemeye konu olan; üç kişilik koğuştta, başka bir deyişle 3 yatak, 3 dolap olan bir koğuştta, 4 kişi kaldıkları ve insan onuruna aykırı şekilde yaklaşık 3 ay süresince yerde yattığı iddiasının kalabalıklaşma sorunu ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Kalabalıklaşma hususunda belirtmek gerekir ki; ülkemizde, aniden çok sayıda tutuklama olduğunda geçici olarak bazı illerde kalabalıklaşma yaşanabildiği ancak bu sorunun sevk ve nakillerle giderilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Bu sebeple kapasite aşımı problemi olağanın dışında seyreden bazı durumlarda mazur görülebilmektedir.

36. Somut olayda mahpus tarafından kendisine yere konulan süngerli bir yatak verildiği ve bu süngerli yatak ile yerde yattığı iddia edilmiştir. Anayasa Mahkemesi; odadaki kalabalık nedeniyle ranzadaki yatakta uyuyamama ve diğer mahpuslarla dönüşümlü olarak yerdeki yatakta uyumak zorunda kalma iddiasının yer aldığı Mehmet Hanifi Baki başvurusuna ilişkin verdiği kararında ani gelişen kalabalıklaşma durumlarında mahpusların dönüşümlü olarak yerde yatmalarının dahi kötü muamele yasağının ihlali olmadığına hükmetmiştir. Söz konusu başvuruya ilişkin Anayasa Mahkemesi tarafından 27/06/2018 tarihli kararında ilgili iddia şu şekilde değerlendirilmiştir: “Başvurucu, odadaki kalabalık nedeniyle ranzadaki yatakta uyuyamadığını ve diğer mahpuslarla dönüşümlü olarak yerdeki yatakta uyumak zorunda kaldığını ileri sürmüştü; bu husus Ceza İnfaz Kurumu tarafından da doğrulanmıştır. Başvurucu, kendisine düzenli biçimde muhafaza edilen ayrı bir yatak ile temiz tutulmasının sağlanması için gerekli sıklıkta değiştirilen ayrı ve uygun bir yatak takımı sağlanmadığını ileri sürmemiştir. Başvurucu; ayrıca yatağını başka mahpuslarla paylaştığını, bir veya birkaç kişi ile birlikte uyumak mecburiyetinde kaldığını veya kişi sayısına göre yetersiz sayıda yatak verilmesinden dolayı belirli saat aralıklarıyla diğer mahpuslarla nöbetleşe uyumak zorunda bırakıldığını da iddia etmemiştir. Başvurucu, zaman zaman ranzadaki yatakta uyuyamaması ve/veya kalabalık nedeniyle meydana gelen karışıklık ve gürültü sonucu uyuma koşullarının kötüleştiğinden de bahsetmemiştir. Bu durumda zaman zaman kendisine ayrılmış yerdeki yatakta uyuyup ranzadaki yataklarda uyuyamamasının başvurusunun üzerinde ağır bir bedensel ve ruhsal yük oluşturduğu söylenemeyecektir. Odada yeterli eşya dolabının bulunmamasının da sağlığı ve esenliği üzerinde yaratabileceği etkinin ağır olduğu değerlendirilmemektedir.” (AYM, Başvuru No: 2017/36197, 27/06/2018, §48). “Sonuç olarak ceza infaz kurumlarında kötü muamele kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Ceza infaz kurumu koşulları bu bağlamda olayın kendine özgü koşullarına göre söz konusu yasak kapsamında değerlendirilebilir. Bununla birlikte tutulmaya ilişkin koşulların söz konusu uygulamanın niteliğinden kaynaklanan ve özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinin ötesinde asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Somut olaydaki tutulma koşulları ayrı ayrı ve başvuru üzerindeki toplu etkileri hesaba katılarak değerlendirildiğinde söz konusu asgari eşik derecesinin aşılmadığı sonucuna varılmıştır.” (AYM, Başvuru No: 2017/36197, 27/06/2018, §49).

37. Somut başvuruda ise başvuranın bireysel bir uyku alanı olup; nöbetleşe uyuma ve yatağını başka mahpuslarla paylaşma yönünde bir iddiası bulunmamaktadır. Ayrıca Mehmet Hanifi Baki başvurusunda ceza infaz kurumu tarafından yerde yatma hususu doğrulanmış olmasına rağmen somut başvuruda; ceza infaz kurumu idaresi tarafından Kurum kapasitesinin dolu olduğu kabul edilmekle beraber yerde yatan mahpus bulunduğu iddiasının asılsız olduğu ve her mahpusa yatak tahsis edildiği belirtilmiştir.

38. 17.06.2021 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 7328 sayılı Kanunla, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu’nda yapılan son değişiklikle izleme kurullarının hazırladığı dönemsel raporlar Kurumumuza da gönderilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede, İzmir Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı tarafından Kurumumuza gönderilen raporda; İzleme Kurulu tarafından İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna 28.05.2021 ve 18.06.2021 tarihlerinde ziyaret düzenlendiği; düzenlenen ziyaretlerde kapasitenin üstünde kişinin adı geçen infaz kurumunda bulunduğu kayıt altına alınmıştır. 25.10.2021 tarihli yazı ile gönderilmiş olan söz konusu raporlarda; İzleme Kurulu tarafından İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yapılan 28.05.2021 tarihli ziyarette kapasitenin 367 olduğu,

mevcudun ise 375 olduğu belirtilmiştir. 18.06.2021 tarihli ziyarette ise kapasitenin 367 olduğu, mevcudun ise 376 olduğu belirtilmiştir. İzleme Kurulunun ziyaret tarihi ve başvuranın dilekçesini yazdığı 16.06.2021 tarihi birlikte göz önünde bulundurulduğunda başvuranın başvuru tarihinde cezaevi kapasitesinin yalnızca 8-9 kişi kadar aşıldığı görülmektedir. Bu kapasite aşımının tüm kapasitenin yalnızca %3'ü oranında olduğu, ceza infaz kurumlarının ani gelişen kapasite aşımaları olabilen yerler olduğu düşünüldüğünde bu oranın yüksek olmadığı değerlendirilmektedir.

39. Belirtilen sebeplerle somut başvuruda, başvuranın maruz kaldığı tutulma koşullarının 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (i) bendi kapsamındaki kötü muamele yasağını ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

40. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere, Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 Sayılı Tavsiye Kararına Ek 'Cezaevlerindeki Yer Sıkıntısıyla Başa Çıkma' başlığı altında yer alan madde 6'ya göre; "Aşırı kalabalıklaşma sınırlarının aşılmasını önlemek için ceza infaz kurumları için maksimum bir kapasite belirlenmelidir." Bu kapsamda cezaevlerinde kalabalıklaşma sorunu ile karşılaşılmasında için cezaevlerinin kapasitesine uygun mahpus yerleştirilmesi yapılması adına ceza infaz kurumu idarelerinin kapasite aşımı yaşamadan veya yaşadıkdan sonra bir an önce bu durumu Adalet Bakanlığına bildirmesi, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün de kapasite üstü mahpus barındırma külfetinin ülkemizdeki bütün cezaevleri arasında dengeli dağılmasını sağlamak hususunu göz önünde bulundurması tavsiye edilmektedir.

V. KARAR

1. Başvuranın ceza infaz kurumunun dilekçesini işlemsiz iade ettiği ve Kurumda denetimli serbestlikten yararlandırılmadığı yönündeki iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuranın ceza infaz kurumu tarafından spor faaliyetleri yaptırılmadığı, 2020 Mart ayından beri açık görüş yapamadıkları, ayda iki sefer kapalı görüş yaptıkları, aşmaları da tamamlandığı için bu durumun bir mağduriyet yarattığı iddiasına ilişkin olarak KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

3. Başvuranın cezaevlerinde aşırı kalabalıklaşma olduğu, İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada üç kişilik koşullarda dört veya beşer kişi kalındığı, insan onuruna aykırı şekilde yerde yatıldığı iddiasına ilişkin olarak KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

4. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

5. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 03.03.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK

Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ

Üye

e-onaylıdır

Ünal SADE

